

2015-09-15

Dnr SU FV-1.1.3-1760-15

Regeringskansliet
(Justitiedepartementet)
103 33 Stockholm

Remiss: Ett ändamålsenligt minoritetsskydd (Ds 2015:25)

I departementspromemorian Ds 2015:25 föreslås vissa förändringar i aktiebolagslagens (2005:551) och lagens (1987:667) om ekonomiska föreningar regler om särskild granskning och minoritetsrevisor¹ samt i aktiebolagslagens regler om inlösen av minoritetsaktier. De uppgivna syftena med de föreslagna förändringarna är att stärka det minoritetsskydd som bestämmelserna innefattar samt att komma tillrätta med vissa missbruk av bestämmelserna. Förslagen är även avsedda att skapa bättre förutsättningar för effektiva och rättssäkra förfaranden.

Beslut om att utse särskild granskare

Förslaget att minoritetsaktieägare respektive minoritetsföreningsmedlemmar skall kunna få en särskild granskare utsedd utan föregående förenings- eller bolagsstämmobehandling, bör enligt Juridiska fakultetsnämnden inte genomföras på det föreslagna sättet. Det är i och för sig riktigt, så som påpekas i promemorian (s. 41), att det vid ett eller kanske ett par tillfällen förekommit att majoriteten missbrukat sin rätt att ajournera en bolagsstämma eller bordlagt ett ärende om särskild granskning. (Parentetiskt kan noteras att det senare inte är tillåtet ens under redan gällande rätt; se NJA 1960 s. 698.) Dessa problem framstår dock som i högsta grad marginella, jämfört med den uppenbara möjlighet till minoritetsmissbruk som öppnas genom den föreslagna ändringen samt den genom ändringen följande reduceringen av stämmobehandlingens funktion som en möjlighet att undvika missförstånd och oklarheter samt att bilägga misstankar om oegentligheter. En särskild granskning (eller flera särskilda granskningar) kan leda till avsevärda kostnader för ett bolag eller en förening och det framstår som synnerligen långtgående att minoritetsägare kan ådraga bolaget eller föreningen sådana kostnader utan att majoriteten eller styrelsen får ens chansen att förklara sig,

¹ I lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar används begreppet medrevisor istället för minoritetsrevisor. För enkelhets skull används här endast termen minoritetsrevisor, varvid avses såväl minoritetsrevisor enligt aktiebolagslagen (2005:551) som medrevisor enligt lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Om det bedöms som så viktigt att reducera majoritetens möjlighet att till nackdel för minoriteten ajournera en stämma, att lagstiftning är motiverad, bör den utformas annorlunda. En möjlighet vore t.ex. att minoritetens rätt att vända sig till Bolagsverket begränsades till situationer då en av en tillräckligt stor majoritet framställd begäran om särskild granskning inte behandlats på förenings- eller bolagsstämma inom viss tid efter att sådan begäran framställts.

Granskningstema m.m.

En nyhet i promemorians förslag är att ett förslag eller begäran om särskild granskning skall ange skälen för granskningen. Enligt promemorian är Bolagsverkets prövning av en begäran om att utse särskild granskare i huvudsak av formell natur ”även om en viss materiell prövning förutsätts ske såtillvida att teman och skäl som uppenbart ligger utanför granskningsinstitutets ramar kan underkännas” (s. 47). Det borde enligt fakultetsnämnden framgå av lagtexten vad effekten blir om Bolagsverket eller – i förekommande fall – stämman skulle underkänna ett granskningstema eller ett uppgivet skäl för granskning.

Granskarens rätt till ersättning

I promemorian föreslås att de aktieägare som begärt särskild granskning i undantagsfall skall kunna åläggas ett ersättningsansvar mot aktiebolaget för hela eller delar av kostnaden för granskningen. Ett sådant ansvar förutsätter enligt förslaget att granskningen varit uppenbart obehövlig i någon del och att de aktieägare som begärt granskningen insett eller borde ha insett det. Om den särskilde granskaren bedömer att sådan betalningsskyldighet föreligger för någon eller några aktieägare, skall han eller hon i sitt yttrande uttala sig om härom.

Granskarens föreslagna skyldighet att göra ett uttalande om betalningsskyldighet är, enligt fakultetsnämnden, i onödigt stor utsträckning begränsad. Frågan om en aktieägare insett eller bort inse att en granskning var uppenbart obehövlig kan vara synnerligen svårbedömd och knappast något som en särskild granskare typiskt sett är skickad att avgöra. Granskaren bör därför åläggas att göra ett uttalande så snart han eller hon finner att en granskning varit uppenbart obehövlig i någon del, utan att behöva ta ställning till huruvida aktieägarna insett eller bort inse att så var fallet.

Minoritetsrevisor

Möjligheten för en minoritet att få en minoritetsrevisor utsedd tillkom i en tid då av bolags- eller föreningsstämman utsedda revisorer kunde misstänkas för att i större eller mindre utsträckning gå majoritetens ärenden. Idag är revisorerna på ett helt annat sätt oberoende och har ett eget ansvar. Det tillhör inte vanligheterna att en minoritetsrevisor utses och än mycket mer sällsynt är att en minoritetsrevisor upptäcker och anmärker på något förhållanden som de av stämman utsedda revisorerna inte reagerar på. Mot denna bakgrund och med beaktande att en minoritetsrevisor medför kostnader för de utsatta bolagen respektive föreningarna, är det beklagligt att promemorian inte diskuterar möjligheten att helt avskaffa minoritetsrevisorinstitutet.

Givet att möjligheten att få en minoritetsrevisor utsedd skall finnas kvar, har fakultetsnämnden följande synpunkter på förslagen i promemorian.

Förslaget om att minoritetsrevisor skall kunna utses utan föregående stämmobehandling bör, av samma skäl som avseende särskild granskare anförs ovan under rubriken *Beslut om att utse särskild granskare*, inte genomföras.

När det gäller minoritetsrevisor framstår det, även om de invändningar som framförts ovan inte beaktas, som om promemorians förslag fordrar mer bearbetning. Till skillnad mot vad som är fallet när det gäller särskild granskare kan i ett aktiebolag eller en ekonomisk förening utses endast en minoritetsrevisor i taget.² Av promemorian framgår inte huruvida någon ändring i detta avseende är avsedd och inte hur Bolagsverket skall hantera situationen då flera aktieägare respektive föreningsmedlemmar oberoende av varandra framställer begäran om minoritetsrevisor. Promemorians förslag i denna del behöver därför, enligt fakultetsnämnden, ytterligare bearbetning innan det läggs till grund för lagstiftning.

Övrigt

I övrigt tillstyrker fakultetsnämnden lagstiftning i enlighet med promemorians förslag.

² Se t.ex. prop. 1975:103 s. 420.